16

เป็นจีนเพราะรู้สึก: ประวัติศาสตร์เสื่อผืนหมอนใบที่พึ่งสร้าง

สหฤทธิ์ รวยรื่น
Saharit Ruairuen
นิสิตปริญญาโท ภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
M.A. Student (History),
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.

เป็นจีนเพราะรู้สึก: ประวัติศาสตร์เสื่อผืนหมอนใบที่พึงสร้าง เป็นงานที่มุ่งเน้นบุกเบิกการศึกษาชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีน ผ่านกรอบแนวพินิจประวัติศาสตร์ความรู้สึก โดยมีมุมมองที่ต้องการวิธีวิทยาที่แตกต่างออกไปจากการศึกษาประวัติศาสตร์แบบเดิมที่มักตั้งต้นจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองเป็นสำคัญ ซึ่งการตั้งคำถามของผู้เขียนผ่านการทบทวนวรรณกรรมหรือองค์ความรู้การศึกษาเรื่องจีนในไทย เห็นถึงมุมมองต่างๆ มากมาย หากทว่าอารมณ์ความรู้สึกกลับถูกมองข้าม หรือถูกทำให้เป็นเพียงอาภรณ์ของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง ดังนั้นแนวพินิจประวัติศาสตร์ความรู้สึกจึงช่วยเปิดพื้นที่ให้แก่การทบทวนแนวคิด และการอ่านข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับจีนในไทยจากแง่มุมใหม่

สิ่งที่น่าสนใจคือภายใต้กรอบประวัติศาสตร์ความรู้สึก ผู้เขียนพยายามสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีอารมณ์ความรู้สึกให้แก่ผู้อ่าน ผ่านข้อเสนอของ ลูเซียง แฟบวร์ ซึ่งเรียกร้องให้นักประวัติศาสตร์หันมาให้ความสนใจกับมิติทางอารมณ์ความรู้สึก อย่างไรก็ตาม แฟบวร์ยังคงมองอารมณ์ความรู้สึกบนฐานการเป็นขั้วตรงข้ามกับเหตุผล และมองว่าความคึกคะนองทางอารมณ์ความรู้สึกเป็นปัจจัยที่สร้างปัญหาในแง่ลบให้กับสังคม ดังนั้น แฟบวร์จึงเรียกร้องให้นักประวัติศาสตร์ทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกเพื่อมองหาเงื่อนไขในการจัดการอารมณ์ความรู้สึกในแต่ละช่วงเวลา ท้ายที่สุด ความเข้าใจดังกล่าวจะนำไปสู่การสร้างโอกาสให้กับ “ระบอบ” ที่เป็นเหตุผลซึ่งขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า สอดคล้องกับ นอร์แบร์ท เอลิอาส (Nobert Elias) ที่เสนอว่าการจัดการเก็บกดอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่เหมาะสมไม่ให้ถูกแสดงออกในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสึก รวมถึงยังคงมองอารมณ์ความรู้สึกบนฐานการเป็นขั้วตรงข้ามกับเหตุผลเช่นเดียวกับแฟบรวร์ และเห็นว่ากระบวนการการจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกเพื่อนำไปสู่ระบอบที่เป็นเหตุผลเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอของ ปีเตอร์ เสติร์นส์ (Peter Stearns) และ แคโรล เสติร์นส์ (Carol Stearns) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานทางอารมณ์ (Emotionology) ชี้ให้เห็นว่าต้องแยกแยะระหว่างอารมณ์และมาตรฐานทางอารมณ์ สังคมทุกสังคมมีมาตรฐานทางอารมณ์ซึ่งกำกับการแสดงออกทางอารมณ์ของมนุษย์ และมาตรฐานทางอารมณ์นี้เกี่ยวพันกับความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ในมิติต่างๆ อีกทั้งยังมีการใช้ข้อเสนอของ วิลเลียม เรดดี้ (William Reddy) ชี้ให้เห็นว่าอารมณ์ความรู้สึกไม่ใช่เรื่องของสื่อสภาวะภายในของผู้แสดงอารมณ์อย่างตรงไปตรงมาเท่านั้น เรดดี้เสนอให้สำรวจอารมณ์ความรู้สึกจากมโนทัศน์พจนารมณ์ (Emotive) ที่มีลักษณะของการเข้ามาจัดการและสำรวจตัวตนของผู้แสดงอารมณ์ความรู้สึก ด้วยฐานความคิดนี้ เรดดี้จึงเห็นว่าอารมณ์ความรู้สึกมีความสัมพันธ์กับการเมืองอย่างลึกซึ้งผ่านการเสนอกรอบแนวคิดที่เรียกว่าระบอบอารมณ์ความรู้สึก (Emotional Regime) ในงาน

ชิ้นเอกเรื่อง The Navigation of Feeling: A Framework for the History of Emotions ที่กล่าวว่าแต่ละสังคมชนชั้นนำได้สร้างระบอบอารมณ์ความรู้สึกขึ้น เพื่อใช้อารมณ์เป็นเครื่องมือในการกดปราบผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐและแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่ขัดแย้งกับระบอบอารมณ์ความรู้สึกที่รัฐกำหนด การกระทำดังกล่าวทำให้ผู้คนส่วนหนึ่งเผชิญกับความเจ็บปวดทางอารมณ์ (Emotional Suffering) จนจำต้องแสวงหาที่ลี้ภัยทางอารมณ์ (Emotional Refuge) ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อบันเทิง วรรณกรรม หรือการสร้างพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ผู้คนที่เผชิญกับความเจ็บปวดทางอารมณ์สามารถแลกเปลี่ยน ปลดปล่อยตัวเองจากการกดปราบ เพื่อที่สามารถจำทนอยู่ในระบอบต่อไป ที่ลี้ภัยทางอารมณ์นี้ หากมีความเข้มแข็งพอก็จะสามารถท้าทายระบอบเดิม จะเกิดความล้มเหลวของระบอบ นำไปสู่การสถาปนาระบอบอารมณ์ความรู้สึกใหม่ได้ นอกจากนี้ บาร์บาร่า รอเซ็นไวน์ (Barbara Rosenwein) ยังเสนอถึงการมองอารมณ์ความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อน ซึ่งแท้จริงแล้วในแต่ละช่วงเวลา มีชุมชนทางอารมณ์จำนวนมาก หาใช่มีเพียงอารมณ์ความรู้สึกที่สังกัดภายใต้การควบคุมของมาตรฐานทางอารมณ์และระบอบอารมณ์ความรู้สึกเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้การวิเคราะห์ผ่านกรอบประวัติศาสตร์อารมณ์ความรู้สึกย่อมสะท้อนให้เห็นความรู้สึกของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนโดยสังเขป ผ่านการเน้นพินิจพิจารณาและเสนอโครงร่างประวัติศาสตร์ความรู้สึกของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนช่วงระยะเวลาระหว่างทศวรรษ 2490 ถึงราวทศวรรษ 2550 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการก่อตัวอารมณ์ความรู้สึกที่กำกับชาวไทยเชื้อสายจีน ที่ค่อยๆ ปรับอัตลักษณ์จากจีนสู่ไทยพร้อม กับการเลื่อนชนชั้นตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมไทยจนกระทั่งมีสถานะเป็นชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนในระยะต่อมา

ผู้เขียนได้มีการเสนอมุมมองทางประวัติศาสตร์ผ่านกรอบอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างชัดเจน เริ่มจากการชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของ “เหรียญสองด้าน” ซึ่งเปรียบเสมือนความรู้สึกของรัฐไทยที่มีต่อคนจีน โดยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 “การสร้างความอับอาย” แก่คนจีนถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญทางความรู้สึกในการควบคุม ภายใต้บริบทนี้ รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์งานเขียนเพื่อเสียดสีและต่อต้านชาวจีน เช่น พวกยิวแห่งบูรพาทิศ เป็นต้น ทำหน้าที่ในการปลุกเร้าทัศนคติและอารมณ์ความรู้สึกเกลียดชังต่อความเป็นจีนพร้อมกับสร้างความอับอายให้กับคนจีนในเวลาเดียวกัน นำไปสู่ความเจ็บปวดทางอารมณ์ความรู้สึกให้กับคนจีน ส่งผลให้คนจีนละซึ่งความเป็นจีนบางประการ และยอมรับการกลืนกลายเป็นไทยผ่านการยอมรับความกรุณาปราณีของพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับข้อเสนอของ ภัทราภรณ์ สตาภิรมย์ (2561) ใน การศึกษา *“อัตลักษณ์” ของนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในหนังสืองานศพช่วงทศวรรษ 2450 ถึงทศวรรษ 2540* ที่มีการนำเสนอว่า การสร้างอัตลักษณ์

ของนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนในหนังสืออนุสรณ์งานศพได้หยิบยกคุณสมบัติที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในแต่ละช่วงเวลา อาทิ เป็นคนรักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีการช่วยเหลือสังคม ทำความดีจนได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ รวมถึงมีลักษณะของการปฏิเสธและข่มกดความเป็นจีนซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมในบางช่วงเวลานั้นเอาไว้ เพื่อไม่ให้ตนเองและลูกหลานตกอยู่ในสถานะของการเป็นคนอื่นภายใต้บริบทของสังคม

คนจีนเหล่านี้ก็จะได้รับการยอมรับและถูกดึงเข้าสู่ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ภายใต้ความกรุณาของชนชั้นนำไทย จุดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกประนีประนอมระหว่างรัฐไทยและคนจีนได้อย่างชัดเจน หากทว่าหลังการปฏิวัติการปกครอง พ.ศ. 2475 ศูนย์กลางของความรู้สึกเป็นไทยได้เคลื่อนย้ายจาก “พระมหากษัตริย์” สู่ “วัฒนธรรมไทย” ภายใต้ศูนย์กลางที่มีการเปลี่ยนแปลงไป การกดปราบเพื่อสร้างความรู้สึกอับอายให้กับความเป็นจีนได้ถูกยกระดับขึ้นจากครั้งสมัยรัชกาลที่ 6 จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้ใช้มาตรการชาตินิยมไทยที่เข้มข้นต่อคนจีนในไทย ทั้งการสั่งปิดโรงเรียนจีน ควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และปราบปรามกิจกรรมทางการเมืองของคนจีน ทว่าจอมพล ป. กลับอนุญาตให้มีการเปลี่ยนสัญชาติจากจีนเป็นไทย เป็นการสร้างความอับอายละทิ้งซึ่งชาตินิยมจีนและความเป็นจีนทางวัฒนธรรมระดับหนึ่ง และยอมเข้าสู่ระบบอุปถัมภ์ภายใต้การนำของระบอบใหม่พวกเขาก็จะได้รับอนุญาตให้ “รู้สึกเป็นไทย” และได้รับความกรุณาจากรัฐผ่านการให้สิทธิต่างๆ ซึ่งสงวนไว้ให้ราษฎรไทย

อย่างไรก็ตามช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 คนไทยเชื้อสายจีนก็ได้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยต่อต้านญี่ปุ่นดังนั้นคนจีนในไทยจึงสามารถเป็นทั้งผู้รักชาติไทยและชาติจีนได้ในเวลาเดียวกัน เกิดเป็นการทลายกำแพงความรู้สึกเกลียดชังที่คนไทยมีต่อความเป็นจีน รวมถึงการต่อต้านญี่ปุ่นยังกลายมาเป็นหนึ่งในการค้นพบที่ลี้ภัยทางอารมณ์ได้อีกด้วย นอกจากนี้ภายใต้ระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่นำไปสู่การฟื้นคืนของสถาบันกษัตริย์ในฐานะศูนย์กลางความเป็นไทย สังคมจีนในไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย จนก่อเกิดเป็น “คนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร” ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างความรู้สึกแบบใหม่ขึ้นมาจากการกดทับความเป็นจีนของรัฐไทย การยึดโยงเข้ากับสถาบันกษัตริย์กลายเป็นวิธีการหนึ่งที่คนจีนจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับสถานภาพทางการเมืองเพื่อลี้ภัยอารมณ์ความอับอายที่มีมาอย่างยาวนาน หากทว่าก็มีการผลิแตกพังทลายช่วงทศวรรษ 2550 ในเวลาต่อมา

การนำเสนอของผู้เขียนจะเห็นได้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 ซึ่งเกิดและเติบโตภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความน่าสนใจอย่างมากต่อการศึกษาเรื่องคนจีนในไทย ภายใต้บริบทที่การติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยถูกจำกัดและควบคุมอย่างเข้มงวด ได้กลายมาเป็นแกนหลักของสังคมจีนในไทย คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 นี้ได้ยึดโยงเข้ากับ

ความรู้สึกเป็นไทยมากขึ้น พร้อมไปกับการสร้างความหมายและความรู้สึกของความเป็นจีนที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้า ในสภาพที่ความเป็นจีนเป็นเรื่องที่น่าอับอาย ความเป็นจีนถูกทำให้เป็นปมด้อยที่น่าอับอาย จนกระทั่งเลือกที่จะถอยห่างออกจากความเป็นจีนเช่น ภาษาจีน และการเปลี่ยนชื่อนามสกุลเป็นไทย ซึ่งทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกับบิดาซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1 อย่างรุนแรง แต่ลึกๆ แล้ว บรรดาคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 เหล่านี้ยังคงรู้สึกภูมิใจในความเป็นจีน หากทว่าความเป็นจีนถูกแปรเปลี่ยนความหมายและสร้างใหม่ผ่านสินค้าทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวกับจีน ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ นิยาย และสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับจีน สอดคล้องกับข้อเสนอจากงานของ เกษียร เตชะพีระ (2537) อย่าง *แลลอดลายมังกร รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม* ที่เสนอมุมมองความเป็นอัตลักษณ์ของคนจีนในสังคมไทยว่าไม่ได้ถูกกระบวนทัศน์กลืนกลายผ่านนโยบายของรัฐ หากแต่อัตลักษณ์ความเป็นจีนถูกกดหรือซ่อนเร้นไว้ให้เข้ากับบริบททางสังคม ณ ช่วงเวลานั้น และ *จินตนากรรมชาติที่ไม่เป็นชุมชน: คนชั้นกลางลูกจีนกับชาตินิยมโดยรัฐของไทย* ซึ่งชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่ถูกครอบงำ และความตึงเครียดทางเชื้อชาติที่แฝงตัวอยู่ รวมถึงการเมืองวัฒนธรรมในการปรับตัวที่ปรากฏผ่านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยและคนชั้นกลางลูกจีน บรรดาลูกจีนจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามสถานการณ์ รับเอาความเป็นไทยตามนิยามของชาตินิยมโดยรัฐ เก็บซ่อนความเป็น “จีน” และแสดงออกเป็น “ไทย” เพื่อให้สอดคล้องสูตรวัฒนธรรมการเมืองในช่วงเวลานั้น

สำหรับคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 ที่ทักษะภาษาจีนถูกจำกัดภายใต้การควบคุมโรงเรียนจีนอย่างเข้มงวด พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงและรู้สึกถึงความเป็นจีน ผ่านภาษาจีนได้เช่นเดียวกับคนรุ่นพ่อ สินค้าทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจีนจึงกลายมาเป็นสื่อกลางในการส่งทอดและสร้างความรู้สึกเป็นจีนสำหรับบรรดาลูกจีนเหล่านี้ ทั้งการเสพสินค้าวัฒนธรรมเหล่านี้ยังทำหน้าที่เป็นที่ลี้ภัยทางอารมณ์ที่ช่วยต่อต้านและบรรเทาความเจ็บปวดจากระบอบอารมณ์ความรู้สึกของรัฐไทยที่เน้นทำให้ความเป็นจีนเป็นเรื่องน่าอับอาย ขณะเดียวกันสื่อต่างๆ ที่ยึดโยงกับความเป็นจีนที่ถูกสร้างขึ้นเหล่านี้ยังได้เปิดพื้นที่ให้กับการวิพากษ์วิจารณ์ ต่อต้านรัฐ และสร้างความรู้สึกภูมิใจในความเป็นจีน สอดคล้องกับบทความ อ่าน “นิยายกำลังภายใน” ในฐานะ “วรรณกรรมการเมือง” ของ ผู้เขียนเช่นกัน (2554) นำเสนอการเข้ามาของนิยายกำลังภายใน ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้คนในสังคม ชี้ให้เห็นถึงสังคมของลูกจีนในช่วงเวลานั้นที่ถูกบีบคั้นโดยรัฐและสังคมที่มีความแบ่งแยก ทำให้การอ่านนิยายกำลังภายในเป็นเหมือนการสร้างความเป็นชาตินิยมอันหนึ่งอันเดียวให้แก่ลูกจีนภายใต้บริบททางการเมืองในขณะนั้น ด้วยเนื้อเรื่องของนิยายกำลังภายในที่สื่อถึงการต่อต้านอำนาจรัฐ สร้างความประทับใจแก่ผู้อ่านอย่างมาก ก่อให้เกิดการอ่านนิยายเหล่านี้ในฐานะของวรรณกรรมการเมืองมากยิ่งขึ้น

จุดนี้ส่งผลให้การอ่านปรากฏการณ์นิยมนิยายกำลังภายในที่เริ่มขึ้นนับแต่ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา สะท้อนให้เห็นภาพของสื่อในฐานะที่ลี้ภัยทางอารมณ์ และการสร้างความหมายความเป็นจีนในบริบทแบบไทยๆ ได้อย่างชัดเจน ในบริบทที่ความเป็นจีนถูกทำให้เป็นปมด้อย อารมณ์ความรู้สึกถวิลหา (Nostalgia) ความเป็นจีนที่จางหายไปจึงเริ่มเกิดขึ้น นิยายกำลังภายในจีนแปลงไทย โดยเฉพาะมังกรหยกที่เขียนและอ่านในฮ่องกงด้วยสำเนียงกวางตุ้ง จึงถูกนำมาสร้างเป็นจีนแบบไทยๆ เพื่อตอบสนองความรู้สึกถวิลหาดังกล่าว รวมถึงในบริบทสังคมไทย นิยายกำลังภายในที่สร้างความเป็นจีนนี้มีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้สึกภูมิใจในความเป็นจีน ส่งผลให้การอ่านนิยายกำลังภายในร่วมกันเป็นกิจกรรมของการสร้างชุมชนอารมณ์ความรู้สึกที่ยึดโยงวัยรุ่นหนุ่มสาวให้เข้ามาหลบลี้ภัยจากระบอบอารมณ์ความรู้สึกที่รัฐเผด็จการสร้างขึ้น รวมถึงสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้กลายมาเป็นพื้นที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐไทย พร้อมทั้งสร้างจุดภูมิใจในความเป็นจีน กลายเป็นสิ่งที่มาผสานต่อรองกับ “ทุนนิยมอารมณ์ความรู้สึกไทย” ซึ่งเป็นความรู้สึกอยากเลื่อนชนชั้นเข้ามาสู่สังคมอย่างมีศักยภาพของปัจเจกที่ถูกรัฐให้กำเนิดมาในยุคพัฒนา โดยพัฒนาการอารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้ได้นำไปสู่ส่วนหนึ่งของแรงผลักดันที่ทำให้ผู้คนเข้าร่วมเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ

สิ่งที่น่าสนใจคือภายใต้ระบอบอารมณ์ความรู้สึกทุนนิยมอารมณ์ความรู้สึกไทยมุ่งเน้นการสร้างฐานะด้วยความพยายามของตนเองที่ก่อตัวขึ้นผสานเข้ากับความเป็นจีน หากทว่าผู้เขียนกลับชี้ให้เห็นถึงการถือกำเนิดของระบอบอารมณ์ความรู้สึก “คนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร” ด้วยสาเหตุว่าคนจีนจะพยายามอดทนสร้างฐานะให้ตนเองเพียงใด แต่ระบบราชการไทยที่เอื้อพวกพ้องเป็นหลักย่อมทำให้ชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนไม่อาจสมปรารถนาได้เท่าที่ตนเองต้องการ อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 2500 สถาบันกษัตริย์ได้เข้ามามีบทบาทในฐานะเครื่องมือพระบารมีสร้างความชอบธรรมภายใต้ระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัตน์ มีการส่งเสริมสถาบันกษัตริย์ในด้านต่างๆ ส่งผลให้สถาบันกษัตริย์กลายเป็นภาพตัวแทนของความเฉลียวฉลาด มีความกรุณาและเข้าถึงง่าย ซึ่งสวนทางกับระบบราชการไทยที่มีลำดับอำนาจลึกลับซับซ้อน

ด้วยเหตุนี้ชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนจึงพยายามแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและปลดปล่อยความตึงเครียดจากทุนนิยมอารมณ์ความรู้สึกไทยผ่านการสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ในด้านต่างๆ เพื่อถักทอสายใยผ่านอารมณ์ความรู้สึก “คนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงความเป็นจีน ทุนนิยมอารมณ์ความรู้สึกไทย และสถาบันกษัตริย์เข้าด้วยกัน โดยอารมณ์ความรู้สึกนี้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านวรรณกรรมไทยเกี่ยวกับจีนในไทยอย่าง “จดหมายจากเมืองไทย” และ “อยู่กับก๋ง” ซึ่งถูกเขียนจากลูกจีนที่เกิดทศวรรษ 2490 เติบโตในช่วง 2500 วรรณกรรมสองชิ้นนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่าง

มากจนเปรียบเสมือน “คำประกาศ” ของระบอบอารมณ์ความรู้สึกแบบคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร ก่อนมาแสดง “ความยิ่งใหญ่” ของความรู้สึกนี้ผ่านการจัดงาน “พระบรมโพธิสมภารร่มเย็นเป็นสุข” เพื่อแสดงความกตัญญูต่อแผ่นดิน รวมถึงจัดพิมพ์หนังสือ “คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร” ก่อนจะเบ่งบานอย่างเต็มที่ในทศวรรษ 2530 ผ่านความนิยมของ “ลอดลายมังกร” ปรากฏเป็นภาพสะท้อนของการโหยหาความเป็นจีน นำไปสู่ความต้องการผลิตและเสพสื่อเกี่ยวกับความเป็นจีนของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนในช่วงเวลาดังกล่าว

นอกจากนี้วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ยิ่งทำให้ระบอบอารมณ์ความรู้สึกคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารเติบโตขึ้นไปอีก เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกมอบให้จากสถาบันกษัตริย์กลายเป็นแสงสว่างยึดเหนี่ยวจิตใจท่ามกลางสถานการณ์ด้านเศษฐกิจอันแสนเลวร้ายและเศร้าหมอง หากทว่าการก้าวเข้ามาทางการเมืองของ “ทักษิณ ชินวัตร” ซึ่งชนะการเลือกตั้งและจัดทำนโยบายประชานิยม ส่งผลให้ชนชั้นล่างมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ดีในความรู้สึกของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้กลับมองว่าความมั่นคงทางเศษฐกิจของพวกเขากำลังสั่นคลอน ชนชั้นล่างขึ้นมาท้าทายอำนาจที่มีมากขึ้น จึงมีการสนับสนุนสนธิ ลิ้มทองกุลและพันธมิตรฯ ผ่านความรู้สึกคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารเป็นสำคัญในการโจมตีทักษิณว่าเป็นนักการเมืองฉ้อโกงประเทศชาติและมีเจตจำนงล้มล้างสถาบันกษัตริย์ที่ตนเองชาบชึ้งและเคารพรักอย่างหาที่สุดมิได้

อย่างไรก็ตามทศวรรษ 2540 ระบอบอารมณ์ความรู้สึกแบบคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารเริ่มปรากฏรอยผลิแตก เห็นได้จากการเกิดขึ้นของนิตยสาร “ต้าเจียห่าว” เสนอภาพความเป็นจีนที่แตกต่างออกไปจากเดิม ไม่ได้เน้นเชื่อมโยงเข้ากับสถาบันกษัตริย์เหมือนดังอดีต เช่นเดียวกับการแสดงออกผ่านทางเสื้อยืดพิมพ์ข้อความ “ไม่ยืนไม่ใช่อาชญากร คิดต่างไม่ใช่อาชญากรรม” พร้อมตั้งคำถามเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 โดยเหตุการณ์เหล่านี้ได้เกิดขึ้นคู่ขนานไปกับการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้ยึดโยงระบอบอารมณ์ความรู้สึกแบบคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารอีกต่อไป

จากทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นจีนเพราะรู้สึก: ประวัติศาสตร์เสื่อผืนหมอนใบที่พึ่งสร้าง เป็นหนังสือที่แสดงให้เห็นถึงคนจีนในไทยผ่านมุมมองมิติกรอบประวัติศาสตร์ความรู้สึก ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นประวัติศาสตร์ของคนจีนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างละเอียดอ่อนผ่านทางความรู้สึกในรูปแบบต่างๆ ช่วงทศวรรษ 2490-2550 รวมถึงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์อารมณ์ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์อื่นๆ ได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถานการณ์การเมืองไทยทศวรรษ 2560 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในสังคม นอกจากนี้

ผู้เขียนได้สร้างความประทับใจให้ผู้อ่านเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น การใช้หลักฐานที่รอบด้านและน่าเชื่อถือผ่านการวิพากษ์ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ นำเสนอออกมาอย่างเข้าใจง่าย จนไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าสำหรับผู้ที่อยากรู้ สนใจหรือศึกษาความเป็นจีนในไทย ย่อมเป็นไปได้ที่จะต้องเสียธนบัตรสีแดงสามใบให้กับหนังสือคุณภาพสุดคุ้มค่าเล่มนี้ อย่างไรก็ดีหนังสือเล่มนี้ให้สาระและคุณค่าเต็มเปี่ยมอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

เกษียร เตชะพีระ. (2537). *จินตนากรรมชาติที่ไม่เป็นชุมชน: คนชั้นกลางลูกจีนกับชาตินิยมโดยรัฐของไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาและฝึกอบรมนักข่าว.

เกษียร เตชะพีระ. (2537). *แลลอดลายมังกร รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

ภัทราภรณ์ สตาภิรมย์. (2561). *การศึกษา "อัตลักษณ์" ของนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในหนังสืองานศพช่วงทศวรรษ 2450 ถึงทศวรรษ 2540*. ปริญญานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต (สาขาวิชาประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2554, พฤษภาคม). อ่าน "นิยายกำลังภายใน" ในฐานะ "วรรณกรรมการเมือง". *ศิลปวัฒนธรรม*. 32(7), 28-33.

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2565). *เป็นจีนเพราะรู้สึก: ประวัติศาสตร์เสื่อผืนหมอนใบที่เพิ่งสร้าง*. กรุงเทพ: มติชน.